

АРХИТЕКТУРА

UDC 711.558

Hnilskurenko M.V.

PhD-student

National Academy of Fine Art and Architecture,
Kyiv, Ukraine

HISTORICAL AND CULTURAL POTENTIAL AS A PREREQUISITE FOR INTERACTIVE RECREATION IN THE HISTORIC CORE OF THE CITY

Гнілоскурєнко М.В.Національна Академія Образотворчого Мистецтва та Архітектури,
Київ, Україна

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІНТЕРАКТИВНОЇ РЕКРЕАЦІЇ В ІСТОРИЧНОМУ ЯДРІ МІСТА

Abstract. Creating an interactive recreation in the historic core of the city is significant for the establishing interaction between the population and the formed environment. The recreation connected with a definite place and specific features of the historic environment realizes not only the need for rest and restoration of the physical strength of a person, but also gives the complex of new subject and aesthetic impressions of the historical environment of cities, and, in fact, the historic core of the city with its unique historical and cultural heritage is the carrier of such a complex.

Анотація. Створення інтерактивної рекреації в історичному ядрі міста важливе для налагодження належної взаємодії населення зі сформованим середовищем. Рекреація, що пов'язана з конкретним місцем та специфічними рисами історичного середовища, реалізує не тільки потребу відпочинку та відновлення фізичних сил людини, а й надає їй нові враження у комплексі предметних та естетичних складових історичного середовища міст, і, власне, історичне ядро міста з його унікальною історико-культурною спадщиною є носієм такого комплексу.

Key words: *Interactivity, interaction, interactive recreation, the historic core of the city, public space, urban landscape, historical town-planning formations.*

Ключові слова: *Інтерактивність, взаємодія, інтерактивна рекреація, історичне ядро міста, публічний простір, міський ландшафт, історичні містобудівні утворення.*

Постановка проблеми. Основним аспектом в архітектурному проєктуванні є організація простору для комфортного перебування людей у міському середовищі. Переосмислення значення публічного простору у сформованому історичному ядрі міста зумовлене прагненням по-новому підійти до проблеми організації громадських просторів, адже вони користуються все більшим попитом в усьому світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Щодо поняття «місто» існує безліч наукових теорій, тлумачень та поглядів, адже воно давно є одним із основних об'єктів дослідження науковців, а саме «публічний простір» привернув увагу соціологів, архітекторів і спеціалістів з управління та планування міста лише з 90-х років ХХ ст. [1]. Його вивчали такі архітектори як Я. Гейл, В. Грюн, Ж. Лернер, соціологи Х. Арендт, Ю. Габермас, Р. Сеннет, спеціаліст з міського планування К. Лінч, теоретик-урбаніст Дж. Джекобс та ін. Однак на сьогодні немає фундаментального наукового дослідження, що комплексно розкривало б значення культурного потенціалу історичного ядра як передумови інтерактивної рекреації в місті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Власне однією з найбільш

невирішених досі частин загальної проблеми є відсутність аналізу ролі історико-культурного потенціалу сформованого віками історичного ядра міста.

Мега статті. Розкрити сутність та роль сформованого історичного ядра міста з його історико-культурним потенціалом у формуванні інтерактивної рекреації.

Виклад основного матеріалу. В сучасній урбаністичній практиці поки що немає остаточного визначення поняття «інтерактивність», що фактично тотожне поняттю «взаємодія». З усім тим відмінності між взаємодією та інтерактивністю не можна виключати. *Взаємодія* може відбуватись в різному середовищі, та на її якість впливає ряд факторів, одним із яких є саме «інтерактивність». *Інтерактивність* — це поняття, яке розкриває характер і специфіку взаємодії.

У містобудуванні природа такої взаємодії полягає у відображенні емоційної реакції людини на навколишнє середовище. Інтерактивне спілкування – це обмін ідеями, в якому обидва учасники взаємодіючої системи (людина та середовище), активні і здатні до взаємного впливу у цьому динамічному двосторонньому потоці обміну інформацією [2].

Рекреація (лат. *recreatio* – відпочинок) – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей поза місцем їх постійного проживання. Як заведено вважати, основна роль рекреації – це відновлення, зміцнення і збереження здоров'я людей, зайнятих виробничою, навчальною, науковою та іншою діяльністю [3]. Цей традиційний принцип розгляду рекреації сьогодні збагачується естетично-пізнавальними аспектами, які можуть якнайповніше бути забезпечені в історичному, сформованому віками середовищі міст, і в першу чергу у структурі їх центрів.

Історичний міський центр покликаний виконувати функції на рівні виключно і неповторному, та пропонувати людям можливості для переживань унікальних, атракційних та святкових вражень. Саме тому сьогодні спостерігається активне тяжіння як мешканців так і туристів до відвідування специфічної «*міської тканини*», в середовищі якої постійна рухливість чередується з тихими оазисами, характер яких потребує спокійного сприйняття і пізнання.

Звернення до історичного міського ландшафту, з його людським масштабом, багатством і розмаїттям форм, стало своєрідною захисною реакцією сучасної людини на надмірну «раціоналізованість» нового міського будівництва [4].

Це свідчить про потребу не тільки збереження історично сформованих публічних просторів, якими є в першу чергу площі й вулиці, а перетворення їх у невіддільну складову інтерактивної рекреації для мешканців «стандартизованих» міст, і, в першу чергу, для численних туристів, для яких пізнання історичних містобудівних утворень є не менш атракційним ніж огляд унікальних природних об'єктів.

Великою мірою таке пізнання особливо комфортне в межах як правило невеликого історичного ядра, де більшість публічних просторів може бути суто пішохідними елементами інтерактивної рекреації.

Легка доступність історичного ядра для значної кількості відвідувачів потребує забезпечення оптимальної місткості громадських просторів і оточуючої їх забудови, нижні яруси яких стають «критим» продовженням (особливо в

численних невеликих кафе та барах) туристичного огляду та громадського спілкування у «відкритих» публічних просторах.

Надалі функціональне наповнення історичного ядра стало поширюватись за його межамі уже в забудові з більш обширними містобудівними просторами, що створювало досконаліші умови для спостереження історичного середовища, поєднаного з творчим проявом і проведенням вільного часу [5].

В даному дослідженні ми обмежуємося саме специфікою формування інтерактивної рекреації в середовищі історично сформованого центру, враховуючи, що нинішні численні «підцентри» в зонах нової забудови практично позбавлені історичної патини й на сьогодні не мають відповідної історико-архітектурної та естетичної принади. В таких «підцентрах» особливого значення набувають креативні практики формування рекреаційних просторів в сучасних умовах. Хоча безперечно, що через енну кількість років і ці зони отримують своєрідну історичну вартість, однак за рівнем набагато ординарнішу від складеного століттями історичного ядра міста.

Водночас слід пам'ятати, що коли млявість публічних просторів загрожує деградацією міського середовища, то занадто високий динамізм інтерактивності рекреації може привести до спотворення характеру цінного історичного середовища і навіть втрат в історичній субстанції.

Враховуючи в першу чергу масштабні відмінності публічних просторів в зоні історичного ядра і в навколишній міській території, слід зазначити декілька основних принципових підходів до формування інтерактивної рекреації в цих зонах.

Одним з прийомів ефективного інтерактивного відпочинку в просторах історичного центру міста є поєднання дійства, яке відбувається у публічному просторі, із затишком оточуючих площ і вуличок, невеликих кафе, ресторанів, дегустаційних залів, кінозалів, театрів і т.д., а також міні-видовищних осередків [6], що в комплексі на новому рівні відроджує давню традицію вертикального зонування історичної забудови: нижні поверхи – торгівля, приміщення для зібрань, вищі поверхи, як правило, призначені для житла власника і його родини.

Іл. 1 Вихід Московської вулиці до Харківського мосту. 1885 р. Фотограф Ясевич Б. Харків. Україна [7].

Неперевершена історико-естетична цінність центральної частини міського утворення, яким є історичне ядро, і беззаперечна атрактивність його архітектурно-художньої спадщини, рівно як можливість безпосереднього сприйняття її людиною завдяки візуальній перцепції, ставить перед організаторами креативної інтерактивності відповідні вимоги. До них в першу чергу належить забезпечення найефективнішого експонування історичної спадщини без порушення цілісності унікального середовища [8]. В першу чергу це стосується дискретного входження в містобудівну структуру ядра таких проявів сучасності як реклама, засоби туристичної навігації, оформлення вітрин магазинів та інших закладів [9], які, як правило, зосереджуються на нижніх ярусах історичної забудови. Показовим прикладом у цьому зв'язку може бути реклама різних видів діяльності в історичному просторі у китайських містах, де абсолютно відсутні яскраві сюжетні рекламні засоби, а вся інформаційна реклама виконана в одному ключі виключно написами китайськими ієрогліфами. Делікатність пізнавальних нових елементів, що полегшують орієнтацію та перебування людей в публічних просторах історичного ядра – головна складова інформативного насичення його структури.

Міський простір повинен бути орієнтований на потреби людського масштабу і пропорції людини, її чуття та сприйняття, у зв'язку з чим основні акценти міської забудови найдоцільніше розташовувати на рівні очей. Дизайн нижніх поверхів будівель має суттєве значення для привабливості сприйняття середовища, адже власне інтерактивність нижніх поверхів полягає у взаємодії споглядання зовнішніх і внутрішніх просторів.

Особливого значення набуває нічне освітлення в історичному ядрі. Вдале вирішення підсвітки акцентних споруд, головно їх верхніх ярусів, створює неповторну нічну «голубу лінію» забудови, що специфічно збагачує обличчя міста. До цього додається ефектна підсвітка багатих архітектурно-пластичних елементів фасадів, в першу чергу їх вхідних груп, а також вітрин нижніх поверхів, що у темну пору доби акцентує пластику історичної забудови [10].

Оскільки у центрах історичних міст значною мірою зберігається житлова функція, в процесі модернізації й реконструктивних перетворень важливо дотримуватись традиційної системи перехідних шлюзів між інтимними просторами в середині житлових кварталів і публічними просторами вулиць і площ.

Іл. 2 вул. О. Кобилянської в Чернівцях. Україна [11].

Особливе значення для інтерактивної рекреації в центрах історичних міст має забезпечення великого спектра можливостей для суспільного спілкування та дискурсів. В цьому аспекті слід звернути увагу на демонстрацію різних проєктів на відповідних частинах фасадів оточуючих будинків, чи на трансформованих переносних екранах, призначених для естетичного візуального збагачення містобудівних інтер'єрів, або на спеціально організованих сценах. До перегляду цих проєктів можуть долучатися як мешканці-консументи міста, так і туристи, та, спілкуючись між собою, радитись і вибирати

найдоцільніші з їхньої точки зору варіанти. Такі презентації зазвичай короткотривалі й мобільні.

В переважно невеликих публічних просторах історичного центру міста актуальним стає перетворення їх на місця специфічних музичних і літературних виступів (авторська пісня, поетичні виступи) з одночасним забезпеченням можливості їх обговорення, а значить розширення міжлюдського спілкування. Для цього в таких просторах слід передбачати трансформовані сцени та місця для глядачів, або вирішення деяких просторів завдяки рельєфу як невеличкі амфітеатри.

Іл. 3 Colonial Oak Music Park in historic St. Augustine. Florida [12].

Цікавим прикладом підвищення інтерактивності може слугувати створення видовищних просторів із мультифункціональними сценами, що трансформуються в залежності від потреб та вікових груп, в історичному ядрі міста.

Сцени можуть використовуватися як місця для театральних вистав, майстер-класів, музичних фестивалів, фестивалів, пов'язаних з історією міста, для спорту (ковзанки, дитячі інтерактивні майданчики тощо).

Лл. 4 Рїздво на Софїїськїй площї. Кїїв. Україна [13].

Головні висновки. Все викладене засвідчує можливість впровадження належного креативу у сферу інтерактивної рекреації як для мешканців міста так і для його гостей.

Якісні інтерактивні рекреації є похідними від історико-культурного потенціалу історичної забудови міст, особливо їх центрів, що забезпечують багатство і розмаїття форм використання архітектурно-естетичних вартостей забудови, складеної протягом довгого часу на поєднанні різних архітектурно-містобудівних умов.

Список літератури:

1. Мезенцева Н., Пальчук М. Публічні простори міст: Осмислення через призму зарубіжного дискурсу // *Ekonomichna ta Sotsialna Geografiya*. 2016. №76. С.19-26. [Mezentseva N, Palchuk M Urban public spaces: understanding through the prism of foreign discourse. *Ekonomichna ta Sotsialna Geografiya*. 2016;(76):19-26. (in Ukrainian, abstr. in English).] <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2016.76.19-26>.

2. Керешун А. И. Возможности "интерактивной архитектуры". URL: http://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz14_pri1/22/template_article-ar=K21-40-k28.htm.

3. Лукьнова Л. Г., Цыбух В. И. Рекреационные комплексы: учеб. пособие для студ. вузов. К.: Вища шк.; 2004. 346 с. [Luk'nova LG, Tsybukh VI Rekreatsionnye komplekсы: ucheb. posobie dlya stud. vuzov. Kyiv: Vishcha shkola; 2004. 346 s. (In Russ).]

4. Панченко Т. Ф., Проценко С. М., Рубан Л. І., та ін. Типологія об'єктів ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури: посібник. К.: КНУБА; 2013. [Panchenko TF, Prosenko SM, Ruban LI, та ін. Ty'pologiya ob'yektiv landshaftnoyi ta tury'sty'chno-rekreacijnoyi arxitektury': posibny'k. Kyiv: KNUBA; 2013. (in Ukrainian).]

5. Десятниченко Д. Ю., Запорожан А. Я., Куклина Е. А. Рекреационное пространство как

объект управления инновационным развитием территорий города // *Управленческое консультирование*. 2017. №9. С.64-73. [Desyatnichenko DY, Zaporozhan AY, Kuklina EA Recreational Space as an Object of Management of Innovative Development of the City Territories. *Administrative Consulting*. 2017;(9):64-73. (In Russ).] <https://doi.org/10.22394/1726-1139-2017-9-64-73>.

6. Карпова К. А., Грюн И. Ю. Рекреационные пространства в структуре города // *Тихоокеанский государственный университет*. 2016. №1. С.477-481. [Karpova KA, Gryun IY Rekreatsionnye prostranstva v strukture goroda. *Tikhookeanskii gosudarstvennyi universitet*. 2016;(1):477-481. (In Russ).] <https://elibrary.ru/item.asp?id=28140538>.

7. Выход Московской улицы к Харьковскому мосту. 1885 год. Фотограф Ясевич Б. Харьков. Украина. URL: https://www.sq.com.ua/rus/news/teksty/19.01.2018/star_yu_harkov_glazami_yasevicha/.

8. Скорик Л. П. Особливості функціонального використання історичної спадщини в структурі міського центру // *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2018. №51. С.351-358. [Skory'k LP Osobly'vosti funkcional'nogo vy'kory'stannya istory'chnoyi spadshhy'ny' v strukturi mis'kogo centru // *Suchasni problemy' arxitektury' ta mistobuduvannya*. 2018;(51):351-358. (in Ukrainian, abstr. in English).] http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spam_2018_51_47.

9. Liu Y, Shrum L What is Interactivity and is it Always Such a Good Thing? Implications of Definition, Person, and Situation for the Influence of Interactivity on Advertising Effectiveness. *Journal of Advertising*. 2002;31(4):53-64. <https://doi.org/10.1080/00913367.2002.10673685>.

10. Щепетков Н. И. Формирование световой среды вечернего города // *Московский архитектурный институт. Диссертация на соискание ученой степени д-ра архитектуры*: 18.00.012004. 272 с. РГБ ОД, 71:04-18/7. [Shchetkov NI Formirovanie svetovoi sredy

vechernego goroda. Moskovskii arkhitekturnyi institut. Dissertatsiya na soiskanie uchenoi stepeni d-ra arkhitektury: 18.00.012004. 272 s.. RGB OD, 71:04-18/7. (In Russ.)]

11. вул. О. Кобылянської в Чернівцях. URL: <https://tamtour.com.ua/vul-o-kobylianskoi-v-chernivtsiakh>.

УДК 728(=512.19)
ДРПТІ 67.07.11

12. Colonial Oak Music Park in historic St. Augustine. Florida. URL: <https://www.visitstaugustine.com/event/uke-fest>.

13. Рождество на Софиевской площади. Киев. Украина. URL: <https://blog.pokupon.ua/kuda-pojeti-na-rozhdestvo-v-kieve-idei-dlja-veselogo-dosuga-na-rozhdestvenskih-vyhodnyh/>.

Seitanov E.R.

*postgraduate student of the Department of Theory,
History of Architecture and Synthesis of Arts,
National Academy of Fine Arts and Architecture*

URBAN PLANNING PROBLEM OF BAKHCHISARAI CITY

Едем Рустемович Сейтасанов

*аспірант при кафедрі теорії,
історії архітектури та синтезу мистецтв,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури*

МІСТОБУДІВНА ПРОБЛЕМА МІСТА БАХЧИСАРАЙ

Abstract. The article deals with the main urban development stages of Bakhchisaray, analyzes the current state and reveals the main urban development problem of the city.

The factual basis of the research is the materials obtained as a result of full-scale surveys of the historical development of the Crimea, the study of specialized editions of the period 1880-1939, which are stored in the funds of the BICAMZ (Crimean History Museum-Reserve in Bakhchisaray), the holdings of the Scientific Library and the name of the Library, sources from the stock museums, architectural materials of state repositories (State Archives of the Crimean Region).

There were no large-scale studies of the development of the architecture of the Crimean Tatar dwelling in Bakhchisaray. Certain issues of Crimean Tatar architecture are devoted to the work of: V. Bodaninsky, B.A. Kuftin, Yu.V. Krikun, M.A. Voloshin.

Time proves the need to explore the urban problem of the city of Bakhchisaray.

Анотація. У статті розглянуто основні містобудівні етапи розвитку м. Бахчисарая, проводиться аналіз існуючого стану і виявляється основна містобудівна проблема розвитку міста.

Визначені основні принципи і прийоми, які склалися упродовж тисяч років проживання людей у м. Бахчисарай. Виявлені особливості проектування кримськотатарського житла в специфічних природно-кліматичних умовах, геоморфологічної будови рельєфу. Всі ці особливості природним чином відбилися і в архітектурно-просторової організації кримськотатарського житла у м. Бахчисарай.

Фактологічною основою дослідження є матеріали, отримані в результаті натурних обстежень історичної забудови Криму, вивчення спеціалізованих видань періоду 1880-1939 рр., які зберігаються, у фондах БІКАМЗ (Кримського історичного музею-заповідника в Бахчисарай), у фондах наукової бібліотеки імені І. Гаспрінського, джерел з фондів музеїв міста Сімферополь, Бахчисарай, архітектурних матеріалів державних сховищ (Державний архів Кримської області).

Широкомасштабних досліджень розвитку архітектури кримськотатарського житла у м. Бахчисарая не проводилося. Висвітлення окремих питань кримськотатарської архітектури присвячені роботи: У. Боданінського, Б.А. Куфтін, Ю.В. Крикуна, М.А. Волошина. Ці роботи виконувалися на початку ХХ століття.

Час доводить необхідність досліджувати містобудівну проблему міста Бахчисарая.

Keywords: *Crimean Tatar residential development, design features, urban development stages of Bakhchisarai.*

Ключові слова: *кримськотатарська житлова забудова, особливості проектування, містобудівні етапи розвитку міста Бахчисарая.*

Постановка проблеми. На містобудівну картину міста Бахчисарай вплинули природно-кліматичні чинники, особливості геоморфологічної будови рельєфу, етнічні чинники. Всі ці

особливості природним чином відбилися і в архітектурно-просторової організації міста.

Основна вісь планувальної структури міста Бахчисарай - річка Чурук-Су, перетинає місто зі сходу на захід і ділить його на дві частини, на старе